

Notitie

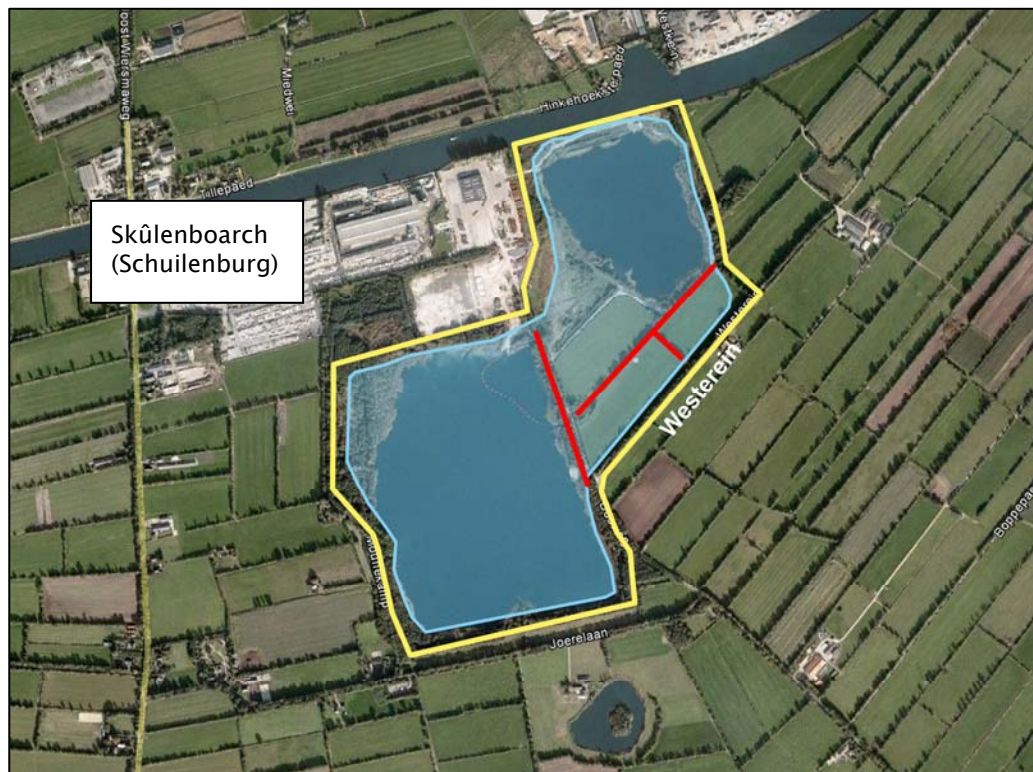
‘Inrichtingsadvies vleermuizen zandwinning Skûlenboarch, It Heechsân’

Projectcode: 11-510
Auteur: M. (Martijn) Bunskoek
Datum: 19 december 2011
Status: definitief

Inleiding

Ten noorden van buurtschap It Heechsân (Hoogzand) langs het Prinses Margriet Kanaal liggen twee zandwinplassen die geëxploiteerd worden door Van der Wiel BV. De beoogde plannen op de locatie voorzien in het verbinden en uitbreiden van beide zandwinplassen zodat in de eindsituatie één grote plas ontstaat. Ten behoeve van de uitbreiding verdwijnen enkele oude boselementen en houtsingels. Uit onderzoek uitgevoerd door Buro Bakker (2010) en Tonckens Ecologie (2011a en 2011b) is naar voren gekomen dat langs de te verwijderen houtwallen een vliegroute van Watervleermuizen aanwezig is. In voorliggende notitie worden inrichtingsadviezen aangereikt waarmee de functies van het gebied voor vleermuizen gewaarborgd zijn. Daarnaast wordt een aantal aanvullende suggesties gedaan voor een natuurlijke afwerking van de eindsituatie.

Aanvullend op het onderzoek van Buro Bakker en Tonckens Ecologie is door Ecogroen Advies op 12 december 2011 een veldbezoek gebracht aan het plangebied.

Figuur 1: Kaart van het plangebied (gele omlijning) met daarop weergegeven: de te verwijderen boselementen en singels (rode lijnen) en de uiteindelijke watercontour (blauw vlak). Bron kaartondergrond Google Earth.

Situatie en beoogde plannen

In figuur 1 is het plangebied weergegeven. Zoals te zien wordt ten zuiden van de oostelijke zandwinplas een houtsingel verwijderd. Dit betreft een grondwal met daarop een begroeiing van Zomereik, Zachte berk, Zwarte els, Gewone vlier, Ratelpopulier en Grauwe wilg. De singel is als gevolg van de inwaai van meststoffen verrijkt met grassen van voedselrijke omstandigheden en Gewone braam. Daarnaast wordt de bosstrook tussen beide plassen verwijderd, deze bestaat voornamelijk uit Zomereik en Zwarte els. In de ondergroei komen soorten voor als Gewone eikvaren, Wilde kamperfoelie, Sint janskruid, Stijf havikskruid, Gewoon struisgras, Akkerkool en Gewone braam. De singel en beplanting langs het Westerein blijft behouden. In de eindsituatie bedraagt de breedte van de doorsteek circa 350 meter en komt de zuidoostoever van de plas op circa 20 meter van het Westerein te liggen. Rondom de gehele plas wordt een beplantingsstrook gerealiseerd. In het zuidelijk deel van de plas wordt een recreatiestrand aangelegd. Gedurende de periode dat de plas nog wordt geëxploiteerd zal er een open verbinding met het Prinses Margrietkanaal aanwezig zijn.

Uit onderzoek van Tonckens Ecologie (2011a) is naar voren gekomen dat de singel langs de zuidzijde van de oostelijke plas door Watervleermuizen als vliegrouete wordt gebruikt. De bosstrook tussen beide plassen fungeert als foerageergebied van Watervleermuis, Gewone en Ruige dwergvleermuis. In Tonckens (2011b) wordt de singel langs het Westerein als belangrijke alternatieve vliegrouete genoemd. Zie kaart in bijlage I.

Figuur 2: De akker waarop de uitbreiding van de zandwinplas plaats gaat vinden. Op de achtergrond zijn de te verwijderen singels te zien.

Ecologie Watervleermuis

De Watervleermuis is een boombewonende soort van halfopen tot gesloten, waterrijk en bosrijk landschap. Grote dichtheden van deze soort worden vooral daar gevonden waar zowel beschut water als oud bos of oude bomen aanwezig zijn. De soort jaagt vlak boven het wateroppervlak van beschutte wateren of aan de beschutte kant van vijvers in landgoederen en parken en langs smalle vaarten, langzaam stromende rivieren en beken. Bij windstil weer wordt beschutting minder belangrijk. De Watervleermuis kan ook boven land jagen, relatief laag boven bospaden of op beschutte, open plekken in het bos, en soms hoger tussen de boomkronen. Watervleermuizen vangen insecten van het wateroppervlak of vlak boven het water. Boven oevers en langs vegetatie worden insecten uit de lucht gevangen. Dansmuggen vormen het belangrijkste voedsel en maken 70 tot 99 % van de prooien uit. Daarnaast worden kleine langpootmuggen, vlinders en kevers gegeten. Zomergroepen van de soort zijn vooral bekend van spleten en gaten in holle bomen. Een verwante groep vrouwtjes bewoont een netwerk van bomen waarbinnen individuen en groepen regelmatig verhuizen. Kolonies variëren van

enkele tientallen tot meer dan honderd dieren. De homerange varieert afhankelijk van de ligging van de kolonies ten opzichte van het jachtgebied van enkele kilometers tot meer dan tien kilometer. Als winterverblijf gebruikt de Watervleermuis ondergrondse locaties in grotten, mergelgroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders. De Watervleermuis is een standvleermuis tot middellange afstandstrekker. Er zijn terugmeldingen van geringde dieren bekend van 10 tot 175 km.

Effectbeoordeling

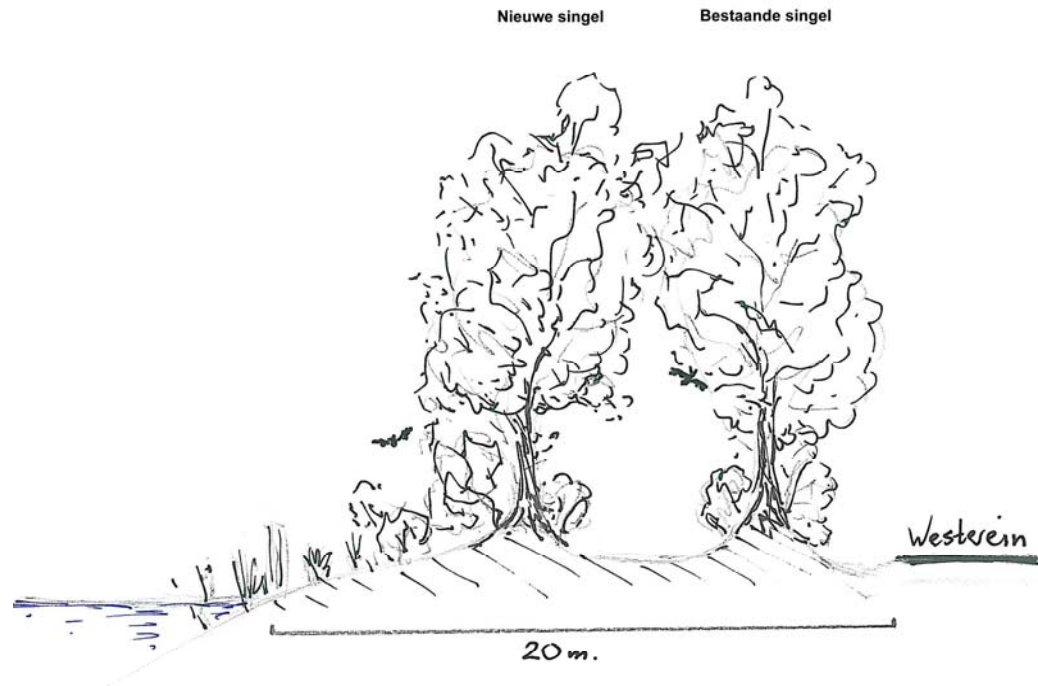
De in het plangebied vastgestelde Watervleermuizen komen vanuit een verblijfplaats ten noordoosten van de zandwinplassen (buiten het plangebied). De combinatie van beschutte singels, groenstructuren, structuurrijke oevers en open water maakt het gebied aantrekkelijk voor diverse soorten vleermuizen. Als gevolg van de plannen tot het verbinden van de beide plassen gaat de boomstructuur verloren waarlangs de dieren nu van de ene naar de andere plas vliegen. Het gehele wateroppervlakte blijft echter bereikbaar via het water en de opgaande structuren die aanwezig zijn langs de randen van de plas. Van verlies aan een voor de soort essentiële vliegroute lijkt hier dan ook geen sprake, waarbij ook de singel langs het Westerein als alternatief voorhanden is. Het verwijderen van opgaande beplanting om plaats te maken voor water zal wel van invloed zijn op het type foerageergebied dat voorhanden is. Met het vergroten van het wateroppervlakte zal aan de ene kant het foerageergebied voor deze vaak boven water foeragerende soort toenemen. Aan de andere kant zal het verwijderen van de houtopstanden wel betekenen dat de wind meer vat op het water zal krijgen en zo een deel van het beschutte foerageergebied verdwijnt. Om ervoor te zorgen dat er voldoende beschut foerageergebied aanwezig is bevelen we aan om de bestaande structuren rond de plas te versterken en structuurrijke oevers te realiseren.

Inrichtingsadvies singels langs het Westerein

Om de opgaande structuren langs het Westerein voor vleermuizen aantrekkelijker te maken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- De singel langs het Westerein en de haaks hierop staande singel ten noorden van de woning aan het Westerein kan versterkt worden door parallel aan de bestaande singel een tweede grondwal met beplanting aan te leggen. Tussen beide wallen is ruimte voor een (wandel)pad. Voor deze nieuwe wal zal grond worden gebruikt dat afkomstig is van de te verwijderen grondwallen langs de zuidzijde van de huidige oostelijke plas. Zo wordt ook de zaadbank aangesproken die mogelijk nog in deze oude wal aanwezig is;
- De nieuwe wal dient beplant te worden met streekeigen soorten zoals Zomereik, Zachte berk, Zwarte els, Eenstijlige meidoorn, Sleedoorn en Grauwe wilg;
- Aan de plaszijde van de nieuwe singel is het van belang een geleidelijke overgang te laten ontstaan van de opgaande beplanting in de singel naar mantel- en zoomvegetaties, ruigtekruiden, moerasvegetaties naar het open water van de plas. Door structuurrijke overgangen worden de foerageermogelijkheden voor vleermuizen sterk verbeterd;
- Het plaatsen van straatverlichting langs het Westerein en toekomstige (wandel)pad is niet wenselijk omdat veel vleermuizen (waaronder Watervleermuizen) gebaat zijn bij duisternis op hun vliegroute en in hun foerageergebieden;
- Het is aan te raden om in de nieuwe singel gebruik te maken van bomen van enig formaat. Mogelijk kunnen hiervoor een aantal bomen uit de te verwijderen singel worden gebruikt. Het verplanten van (oude) bomen vergt overigens een lange voorbereidingstijd van 1 tot 2 jaar.

Op de kaart in bijlage II is de beoogde eindsituatie langs het Westerein weergegeven.

Figuur 3: Doorsnede toekomstbeeld van de singels langs het Westerein (tekening: M. Bunskoek).

Suggesties inrichting eindsituatie

Naast het versterken van de singels langs het Westerein zijn er nog diverse andere mogelijkheden om de ecologische kwaliteit van de zandwinplas in de eindsituatie te verbeteren.

- Bij de afwerking van de oevers in de eindsituatie is het wenselijk de bestaande flauwe oevers met brede rietkragen en andere moerasvegetaties te behouden;
- Het realiseren van één of meerdere natuurlijke broedwanden ten behoeve van Oeverwaluw en IJsvogel direct langs de oevers van de plas. De wanden dienen vergelijkbaar te zijn met de in de huidige situatie aanwezige steilwandjes rondom de plas. Mits goed gepositioneerd blijven deze door natuurlijke afkalving in stand en is niet of nauwelijks onderhoud noodzakelijk;
- Realiseren van open en schrale pioniersituaties op verspreid liggende plekken op de oevers van de plas zodat zich bijzondere pioniervegetaties kunnen ontwikkelen met kritische soorten als Dwergvlas, Echt duizendguldenkruid en Stijve ogentroost.

Geraadpleegde bronnen

Tonckens, J. & R. Modderman (2011a). Flora en faunaonderzoek uitbreiding oostelijke plas zandwinning Skûlenboarch. Aanvullend veldonderzoek en conclusies. Tonckens i.s.m. Modderman Flora en Fauna. Haren. In opdracht van Exploitatie Heechsân.

Tonckens, J. (2011b). Flora en faunaonderzoek uitbreiding oostelijke plas zandwinning Skûlenboarch. Effecten op vleermuizen. Tonckens Ecologie, Haren. In opdracht van Exploitatie Heechsân.

Nederlands Soortenregister - <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl>

Bijlage I: Vliegroutes en foerageergebied vleermuizen (bron: Tonckens 2011a)

Flora- en faunaonderzoek uitbreiding oostelijke plas
zandwinning Skulenboarch

Vleermuizen

- veronderstelde aanvliegroute
- waargenomen aanvliegroute
- vliegroute en foerageergebied
gewone dwergvleermuis en watervleermuis
- foerageergebied watervleermuis
- te waarborgen alternatieve vliegroute

0 25 50 100
Meters

Tonckens Ecologie
Haren
29 september 2011

Bijlage II: Kaart eindsituatie langs het Westerein

